

Використання концепції стратегічної гнучкості при формуванні організаційно-економічного механізму підвищення ефективності функціонування підприємств в умовах ринкової самоорганізації

В статті обґрунтовано доцільність використання концепції стратегічної гнучкості в процесі формування організаційно-економічного механізму підвищення ефективності функціонування підприємств в умовах ринкової самоорганізації.

In article proves the usefulness of the concept of strategic flexibility in shaping organizational-economic mechanism to enhance the functioning of enterprises in market self-organization.

Ключові слова: *стратегічна гнучкість, організаційно-економічного механізм підвищення ефективності функціонування підприємств, ринкова самоорганізація.*

Вступ. Визначальною ознакою сучасності є насиченість ринку, ускладнення соціально-економічної структури підприємств, прискорення науково-інформаційних змін та глобалізація господарського життя суспільства. Зазначені процеси знаменують формування так званої «епохи біфуркацій», за якої якісні глибинні перетворення охоплюють економіку практично всіх країн світу, відкриваючи нові можливості та породжуючи небачені загрози й ризики їхнього подальшого розвитку. Оскільки нестабільність та непередбачуваність стають рисами нинішнього часу, загострюється потреба в глибокому економіко-філософському осмисленні необхідності формування організаційно-економічних механізмів підвищення ефективності функціонування підприємств в нестійких економічних умовах. Особливого значення набуває оцінка функціонування підприємств як нелінійних, багатоваріантних та суперечливих процесів. Тому використання

концепції стратегічної гнучкості в процесі формування означених механізмів в умовах ринкової самоорганізації є пріоритетним напрямом наукових економічних досліджень та практичної діяльності.

Постановка завдання. Доцільність використання концепції стратегічної гнучкості в управлінні підприємствами в нестійких економічних умовах обґрунтовано в працях видатних українських вчених Н.С. Миколайчук, Г.Г. Савіної, М.В. Ситницького [4,5,7]. Проблеми функціонування підприємств в умовах ринкової самоорганізації розкриті такими відомими вченими, як А.В. Бакурова, Г.І. Башнянин, Ю.І. Турянський [1,2]. На необхідність формування дієвих організаційно-економічних механізмів підвищення ефективності функціонування підприємств наголошено І.А. Бланком, А.А. Малицьким, А.А. Садековим [3,6]. Однак, незважаючи на велику кількість наукових робіт, присвячених цим питанням, єдиного підходу до використання концепції стратегічної гнучкості при формуванні організаційно-економічних механізмів підвищення ефективності функціонування підприємств ще не визначено. Тому метою статті є обґрунтування доцільності використання концепції стратегічної гнучкості в процесі формування організаційно-економічного механізму підвищення ефективності функціонування підприємств в умовах ринкової самоорганізації.

Результати. В умовах ринкової самоорганізації здійснюється переогляд факторів успіху функціонування підприємств: ієрархічно вибудовані організаційні структури управління стають горизонтально-мережними, відповідальність та повноваження делегуються на рівень середніх та молодших менеджерів, керівництво набуває риси наставництва, націленості на командну роботу, прагнення до дієвих перетворень, зацікавленості у задоволеності клієнтів, партнерів, персоналу, соціально-економічному розвитку регіону розташування бізнесу. Якісні зміни неминучі та необхідні, а тенденція збільшення кількості швидкозростаючих невідомих підприємств та раптової руйнації інших викликає жваву зацікавленість і з

боку менеджерів-практиків, які прагнуть утримати власний бізнес в умовах невизначеності та постійного структурування хаосу, і з боку науковців, які намагаються дослідити ці властивості середовища функціонування підприємств.

Визначені умови зовнішнього середовища потребують формування певних організаційно-економічних механізмів підвищення ефективності функціонування підприємств з урахуванням концепції стратегічної гнучкості. Стратегічна гнучкість – це здатність підприємства швидко і з мінімальними втратами адаптуватись до несподіваних і непередбачуваних впливів зовнішнього середовища. Виділяють два види стратегічної гнучкості.

Зовнішня стратегічна гнучкість забезпечується шляхом обирання таких стратегічних зон господарювання, зон стратегічних ресурсів та груп стратегічного впливу, які залежать від різних технологій та вимагають різних економічних, політичних, соціально-культурних умов. Таким чином, стратегічні несподіванки, які можуть виникнути в одній стратегічній зоні господарювання не зможуть вразити інші.

Внутрішня стратегічна гнучкість забезпечується шляхом такого внутрішньо фірмового узгодження і збалансування, при яких ресурси підприємства можуть бути швидко і легко переведені з однієї стратегічної зони господарювання в іншу. Внутрішню стратегічну гнучкість можна забезпечити за рахунок властивостей технологій, які повинні бути достатньо гнучкими, щоб переорієнтуватись на випуск споріднених видів продукції; за рахунок кваліфікації персоналу, який повинен мати широку професійну підготовку для того щоб, при потребі, переорієнтуватись на інший вид діяльності; за рахунок характеристик обладнання, будівель, споруд, які повинні мати достатньо універсальні і технологічно-сучасні ознаки, для того, щоб підприємство змогло переорієнтуватись на інші напрямки діяльності; за рахунок структури і обсягу матеріальних запасів, які повинні дати можливість підприємству до налагодження постійного постачання працювати в новому напрямку.

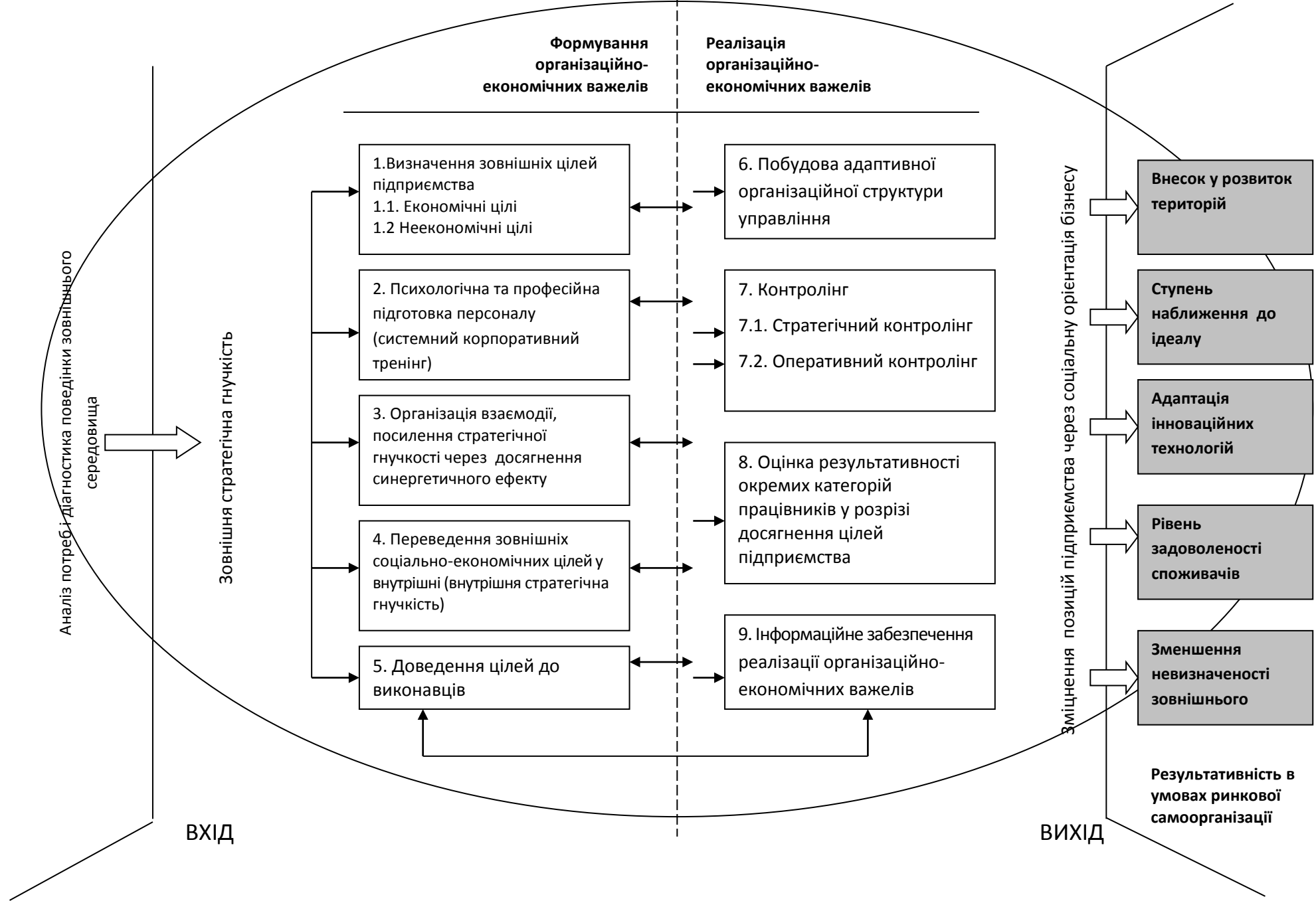
Дієвим способом підвищення стратегічної гнучкості підприємства є досягнення відповідного рівня синергізму, тобто такого варіанту взаємодії окремих елементів системи управління і виробництва при якому сумарний ефект є вищим ніж проста сума ефектів від дії кожного елемента окремо. Основні джерела синергізму на підприємстві наступні: використання одних і тих же виробничих потужностей; використання одних і тих же функціональних служб (НДДКР, маркетингу, збуту та ін.). Реалізація концепції стратегічної гнучкості потребує відповідного механізму, спрямованого на підвищення ефективності функціонування підприємств.

Термін «механізм» одержав широке застосування при вирішенні актуальних економічних проблем, згідно з [8, с.346] він трактується як «внутрішня система, пристрій, що визначає порядок певного виду діяльності».

В контексті менеджменту механізм управління – це складова системи управління, що забезпечує вплив на фактори, від стану яких залежить результат діяльності управлінського об'єкта.

Відносно досліджуваної проблеми: механізм – це послідовний комплекс відповідних організаційних процедур та економічних інструментів адаптації підприємств до несподіваних і непередбачуваних впливів зовнішнього середовища (зовнішня стратегічна гнучкість), орієнтований на пошук та реалізацію можливостей підприємства шляхом внутрішньо фірмового узгодження і збалансування усіх ресурсів підприємства (внутрішня стратегічна гнучкість), що забезпечить ефективність його функціонування і довгостроковий розвиток в умовах ринкової самоорганізації. Складові організаційно-економічного механізму підвищення ефективності функціонування підприємств представлено на рис. 1.

Зовнішнє середовище

Механізм складається з двох взаємопов'язаних блоків і відповідних їх призначенню елементів, наповнення яких залежить від рівню розвитку підприємства. Перший блок – формування організаційно-економічних важелів, другий – їх реалізація. Однак, цей поділ на блоки досить умовний, тому що в процесі розроблення і впровадження організаційних процедур та економічних інструментів вже визначаються шляхи і засоби їх запуску та реалізації.

На виході механізму представлені критерії результативності підприємства в умовах ринкової самоорганізації. У підприємств, які дійшли до висновку застосовувати запропонований механізм, позиція у взаємовідносинах із суспільством повинна бути активною, керівництво приєднується до суспільства у пошуках майбутньої розумної основи існування підприємства та його участі у формування соціально-економічної інфраструктури регіону розташування бізнесу, тим самим знижуючи ступінь невизначеності оточення і його впливу на підприємство.

Висновки. В статті доведено необхідність формування механізму підвищення ефективності функціонування підприємства, який передбачає послідовне використання організаційно-економічних важелів, що забезпечують досягнення бажаних результатів діяльності та довгостроковий розвиток за рахунок зовнішньої та внутрішньої стратегічної гнучкості підприємства. Головним призначенням даного механізму є виникнення синергетичного ефекту, тобто досягнення такого рівню вертикальної та горизонтальної взаємодії, спрямованої на одержання видатних персональних та загальнокорпоративних результатів в умовах ринкової самоорганізації. Перспективою подальших досліджень стане розроблення сучасного методичного інструментарію об'єктивного оцінювання стратегічної гнучкості вітчизняних підприємств.

Література:

1. Бакурова А.В. Семантичне моделювання процесів самоорганізації в соціально-економічних системах [Електроний ресурс] / А.В. Бакурова. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/PSPE/index.html>
2. Башнянин Г.І., Турянський Ю.І. Ефективність капіталізації і лібералізації економічних систем в умовах ринкової транзиції: методологічні проблеми метрологічного аналізу. – Львів: Видавництво Львівської комерційної академії, 2008. – 400 с.
3. Малицький А. А. Організаційно-економічний механізм управління підприємством: сутність та структура [Електронний ресурс] / А.А. Малицький // Рубрика: Соціум. Наука. Культура. Економіка. – Режим доступу: <http://intkonf.org>
4. Миколайчук Н.С., Зайцева О.І. Механізм розробки та реалізації результативної стратегії // Вісник економічної науки України. – 2005. – №1(7). – С. 89-92.
5. Савіна Г.Г., Зайцева О.І. Функціонування саморегульованих економічних систем / Вісник Хмельницького Національного університету. Економічні науки. – 2007. – Вип. 3. – Т.1. – С. 70-72.
6. Садеков А. А. Управление предприятием в условиях кризиса : моногр. / А. А. Садеков, В. В. Цурик. – Донецк : ДонГУЭТ, 2006. – 178 с.
7. Ситницький М.В. Управління стратегічною гнучкістю вітчизняних підприємств в умовах фінансово-економічної кризи // Зб. матеріал. Міжнар. наук.-практ. конф «Інвестиційні та інноваційні складові

розвитку внутрішнього ринку України в умовах глобалізації». – 2009. – С. 103-104.

8. Словник сучасної економіки МАКМІЛЛАНА: Пер. с англ. – К.: Артек, 2000. – 640 с.